گەنج ونوسین – شیعرنوسین وەك نمونەیەك … ن: شاخەوان صدیق

“مرۆڤ بۆ ئەوەی بیەوێت شیعرێکی جوان بنوسێت دەبێت ڕۆحی پیربووبێت” (بەختیارعلی)

هەمیشە لەدنیای ڕۆشنبیریی ئێمەدا شتێك کەزۆرترین قسەو باسی دەربارە دەکرێت نووسینە (بەتایبەت لای ئەو نەوەیەی کە هێشتا لە سەرەتاکانی هەنگاونانداية بەرەو دنیای ڕۆشنبیریی) بۆیەدەبینی زۆرترین ڕەخنەکان لەم ناوەندەدا ڕووبەڕووی ئەمان دەبێتەوە تادەگاتە ئەوئاستەی کەهەندێك جار بپرسین کە ئایا ئێمەنوسینی گەنجانەمان هەیە ؟ کێن ئەونوسەرە گەنجانەی دەنوسن و؟ چی دەنوسن ؟ هەچەندە هەر جۆرێك وهەرچۆنێك بێت، ئەمانە لە سەرەتای ئەزمون کردنی خوێنەوەو نوسیندان، بەڵام دەبێت هۆکارو مەدلولەکانی پشت سیاقی واتای نوسینەکان بخوێرێتەوەو شرۆفە بکرێت. من لەم نوسینە کورتەدا هەوڵ ئەدەم بەپێی ئەزمونی خۆم کەمێك دەربارەی شیعر نوسین لای ئەو نەوەیەی کەپێی دەوترێت گەنج ونوسینی گەنجانە بوەستم وباسی بکەم ، چونکە پێم وابێت زۆرترین ڕێژە لە گەنجانی ئێمە کە دەنوسن بەشیعر دەست پێدەکەن وبۆخۆشی شیعریەت سەرەتای چونە ناو دەروازەکانی بیرکردنەوەو نوسینە.

چونکە شعر تاکە ئامڕازێکە لە ژیاندا کە دەتوانێت ڕاستیەکانی ناخی ئینسان دەربڕێت وهەموو ئەو نهێنیە شاراوانەی ناوەوە کەشف بکات کە لەکاتی ئاسایدا هەستی پێناکرێت، لەڕوی ئەرکیشەوە هەمیشە وەزیفەکەی لە ژانەرەکانی تری ئەدەب قورسترو گەورەترە، چونکە ئەرکی شاعیر ئەوەنیە کەڕووداوەکان بگێڕێتەوە یان واقیع کۆپی بکات، بەڵکو ئەرکی ئەو گۆڕانەوەی ئەو شتانەییە کەدەشێت ڕووبدەن ، ئەوە شیعرە کە مرۆڤ هەمیشە دەتوانێت گەمەی خەیاڵاتەکانی ناوەوەی خۆی تیابکات وهەموو ئەو شتانەی کەلە واقیع جێبەجێ نابێت لەودا دروست کردن وداڕشتنەوەی هەمیشە کارێکی ئاسانە، بۆیەدەبینی گەنج کاتێك شعردەنوسێت چەندە دەیەوێت تەعبیرلەو هەموو شتەکەبت کراوانەی ناوناخی بکات ئەوەندەش دەیەوێت خۆی بەتاڵ بکاتەوە کە بەبڕوای من ئەمەش باشترین هاوڕێی ودەربڕی ئەون هەرچەندە هەندێك جار ئەم جۆرە شعرنوسینە لەمەسەلەی ئەدەب دووردەکەوێتە وەو دەبێتە دەروازەی بەتاڵ بوونەوە لەکێشە زاتیەکان وە ك ئەوەی ئەمڕۆ لای زۆر لە گەنجی ئێمە بوونی هەیە، بەو پێیەی کە ئەگەر سەیری

ئەوبڵاوکراوە شعریانە بکەیت کە لێرەو لەوێ گەنجان چاپی دەکەن هەست بەو ڕاستیە دەکەیت کە گەنج چی دەنوسێ و بۆ دەنوسێت ؟
هەئەمەشە بەبڕوای من وای کردوە بەم سەردەمە بوترێت سەردەمی لێشاوی شعری ، ئەمە لە کاتێکا شیعر بۆ خۆی وەك ژانەرێکی سەرەکی ئەدەب کۆمەڵێك یاساو بنەمای تایبەت بەخۆی هەیە کەناکرێت بەتەواوەتی بوترێت ئیحساس وهەستە.
ئەرکی سەرەکی ئەو بەتاڵ بوونەوەی ئینسانە بەهێندەی ئەوەی کە شیعر دەبێت لە مەعریفەیەکی قوڵ ولە باگراوندێکی ئەدەبیەوە هاتبێت چونکە (ئەرستۆ) واتەنی (هارمۆنیاو کێش ڕەگەزی جەوهەری شعرن، کە ئەمەش پەیوەندی لەنێوان شعرو مۆسیقاو هونەرەکاندا دروست دەکات) چونکە شعر بەتەنها لاسای کردنەوەنە نیە، بەڵکو هارمۆنیاو ئیستاتیکاش لەهۆیە سروشتیەکانیەتی، هەرئەمەشە ئەو گرنگیە دەدات بەشیعرو لە مێژووی جیادەکاتەوە ، چونکە شیعر شتی گشتی دەڵێت، بەڵام مێژوو شتی تاك وپاچەر یەکی تایبەت ودیاری کراو مێژوو ئەوە دەڵێت کە ڕووی داوە، بەڵام شیعر شتێك دەڵێت کەدەشێت ڕووبدات.

چونکە لە ڕاستیدا شیعر هەوڵدانە بۆ کەشف کردنی لایەنەکانی تری دنیا، بەڵام بەداخەوە ئەوەی هەمیشە جێگای پرسیارو لەسەروەسانەی لەشیعریەتی ئەم نەوەیەدا لەقاڵب دان وتەسك کردنەوەیەتی بۆکێشەیەك وبچوککردنەوەیەتی بۆمەسەلەی ئیحساس وشتی هەستیو زاتی وپاڵانەوە کەدەشێت هۆکاری سەرەکی نەبوونی باگراوندی مەعریفی وشارەزانەبوونبێت لە دەنیای ئەدەب دا چونکە مرۆڤ پێش ئەوەی بنوسێت پێویستی بەوەیە بخوێنێتەوەو لە چۆنێتی نوسین وخەسڵەتەکانی نوسین بەتایبەت شعرتێبگات چونکە (بەختیار)واتەنی (هیچ شاعیرێکی ڕاستەقینە لەسەرەتادا لەشیعرنوسینەوە دەست پێناکات، هەمیشە شعرخوێنەوە پێش شیعرنوسین دەکەوێت) چونکە شعرشتێك نیە مرۆڤ فێری بێت، بەڵکو دۆخێکی زهنیە تێیدا دەژین وکەجێمان هێشت جگەلەتارمایی جوانیەکی وەسف نەکراو هیچی ترمان لەیاد نامێنێت.
ڕاستە مرۆڤ دەتوانێت لەشیعردا ئەودنیایە دروست بکات کەخۆی ئاواتە خوازیەتی بەڵام لەگەڵ ئەوەش دا لەقاڵبدان وبەرتەسك کردنەوەی یەکێکن لەوپەتایەی کەئەمڕۆ شیعریەت بەتایبەت لایگەنجی ئێمە توشی بووە بۆیەلەکاتی خوێنەوەی بەرهەمی نوسراوی شیعر لای گەنج تەنها و تەنها جگە لە چەند هەستێکی عاتفیانەی دوورلە پرۆسەی عەقڵانی کەپتکراو زیاتر هیچی ترنابینیت، کە ڕەنگە وەزیفەی نوێ لای ئەمانە تەنها نەبوونی ڕەگەزی بەرامبەر بێت .
کە بەبوون وهاوڕێیەتی کردنی ئەوڕەگەزەش هەمووشتێك دەوەستێت وکۆتای دێت، لەکاتێکا لەسەر وەختی نوسینی ئەم بەناو شیعرانەدا

گەورەترین پاساولای ئەوان بەتاڵکردنەوەی ئیحساسی تاکەکەسیە وەدیانەوێت لەڕێگەی شعرەوەخەونەکانیان ببینین لەکاتێکا شیعر بەتەنیا ئەمەنیە وپڕۆسەیەکی تەواو عەقڵانیە بەختیار واتەنی (بۆئەوەی بتوانین بەشیعر خەوببینین دەبێت بتوانین بەشعر بیربکەینەوە، بەڵام شعرنوسین بریتی نیەلە نوسینی بیر بەشیعر، بەڵکو پرۆسەی بیرکردنەوەیە بەشعر، شاعیر کەسێکە کەبەشیعر بیردەکاتەوە نەوەك بیربکاتەوە دواترشعر بنوسێت) بەڵام من هەندێك جاری دیکە وای دەبینم کە ئەم نەوەیە بەخۆشمەوە شیعر وەك پڕۆسەیەکی تەواو عاتیفی وسۆزداری سەیردەکەین کە تەنهاو تەنها لەخزمەتی پڕۆسەکی حەزین دابێت هەرئەوەی کەلای ئێمە پێی دەوترێت بەهەڵە عەشق کەبە بڕوای من هەمووشتێکە تەنها ئەشق نەبێت وەك دەبینیت لەکرداردا پڕۆسەی عەقڵانی و گە مەزمانیەکان ون دەبن و تەنها وتەنها عاتیفە سەرانسەری پانتای نوسینەکان داگیردەکەن، بەڵام من دیسانەوە هاوڕادەبمەوە لەگەڵ بەختیاردا کەدەڵێت (شیعر عاتیفەی مرۆڤ نیە کە قسەدەکات، بەڵکو ئەوە عاتیفەیە کەزمانی تێکدەچێت وتەعبیر بچوك بەشی ناکات و مانا ئامادەکات لە بەردەمیدا تەسك بێتەوە، شیعرزمان نیە ،بەڵکو شیعر گەڕانی زمانە لەناو خویدا بۆزمانێکی تر . بەم تێڕوانینەشەوە لەشیعر بەبڕوای من دەتوانین شیعرێك بەرهەم بهێنین کە بچێتە خانەی ژانەری ڕاستەقینەی ئەدەبەوە .

سەرچاوەکان:

دەربارەی ئەزمونی شیعر، ن: بەختیار عەلی

شیعرییەت لای ئەدۆنیس.